

Pöytäkirja hanketyöryhmän kokouksesta 28.10.2020

Aika maanantai 28.10.2020 klo 13-16
Paikka sisäministeriö, Kirkkokatu 12,
kh Kruunu tai videoyhteys

Jäsenet	Nimi	Läsnä	Poissa
	Jutta Gras, puheenjohtaja	x	
	Stefan Gerkman, PO		x
	Joni Länsivuori, PO	x	
	Aino Salmi, PO	x	
	Maria Järvinen, UM	x	
	Eliisa Kojo, varajäsen, UM	x	
	Henna Leppämäki, STM	x	
	Juha-Pekka Suomi, TEM	x	
	Tero Mikkola, varajäsen, TEM	x	
	Antti Jäppinen, MIG	x	
	Elina Malinen, MIG	x	
	Ari Jokinen, Poha	x	
	Hannu Pietilä, varajäsen, Poha		x
	Petri Härmä, Rajavartiolaitos	x	
	Heidi Lempiö, HKO	x	
	Mariana Salgado, HKO	x	
	Tarja Rantala, MMO	x	
	Anna Rundgren, sihteeri	x	

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen.
Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

2. Hankkeen tilannekatsaus

Puheenjohtaja esitteli hankkeen tilannetta ja aikataulusuunnitelman. Lokakuun aikana on toteutettu sidosryhmäkysely ja osa kuulemisista sekä tehty muuta pohjatyötä. Marraskuu on varattu kirjoitustyölle. Työryhmälle on järjestetty kolme kuulemistilaisuutta: MISEC-hankkeen kuuleminen 8.10., KRP:n, Supon ja sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikön kuuleminen 20.10. ja ihmiskaupan uhrin auttamisjärjestelmän kuuleminen 22.10. Kokouksen jälkeiselle viikolla, 4.11., on sovittu viestintäteemainen kuuleminen.

Hanketyöryhmän seuraava kokous pidetään marraskuun loppupuolella. Tarkoituksena on, että seuraavassa kokouksessa olisi käsiteltävänä ensimmäinen tekstiluonnos toimintaohjelmaksi. Marraskuun kokouksen jälkeen pidetään ainakin yksi kokous.

3. Hankkeessa toteutetun kyselyn tulosten esittely

Lokakuussa sidosryhmille toimitettiin kysely laittoman maahantulon ja maassa oleskelun teemoista sekä toimenpiteistä tilanteeseen vaikuttamiseksi. Kyselyyn saatiin 26 vastausta 18 organisaatiolta. Kysely lähetettiin vastattavaksi erityisesti viranomaistahoille, sillä aikaisemmin kuluvana vuonna toteutetussa ilmiöryhmän työskentelyssä kuultiin kattavasti järjestöjen näkemyksiä aiheesta.

Puheenjohtaja esitteli kyselyn tuloksena saatua aineistoa. Kyselyvastausten ydin on eri organisaatioiden ehdotukset laittoman maahantulon ja maassa oleskelun torjumiseksi. Nämä ehdotukset on luokiteltu viiden teeman alle: toimet lähtömaassa, toimet rajalla, toimet Suomessa, toimet paluiden edistämiseksi ja toimet koskien ilman oleskelulupaa maassa oleskelevia.

Jokaisen vaiheen ehdotuksia tarkasteltiin omina kokonaisuuksinaan.

4. Keskustelu / työpaja ehdotusten jatkokehittämiseksi

Kyselyssä saadut toimenpide-ehdotukset esiteltiin yhdellä dialla ja osallistujilta pyydettiin kommentteja priorisoitavista ehdotuksista.

Ennakolliset toimet lähtö- ja kauttakulkumaissa

Keskustelua käytiin perimmäisiin syihin vaikuttamisesta sekä laittoman maahantulon ehkäisemisestä tietoutta lisäämällä. Viestintä ja tosiasioihin perustuvan tiedon välittäminen ovat merkityksellisiä asioita kaikissa maahantulon vaiheissa ja sen vuoksi viestintä voisi olla yksi ohjelman horisontaalisista teemoista. Yhteistyö lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa kaikilla maahanmuuton saroilla on tärkeää. Keskustelussa nostettiin esiin ihmiskauppa-ilmiöön puuttuminen jo lupaa haettaessa.

Toimet rajalla

Tuotiin esiin, että ennen älylaiteaikaa maahan saapuvien lippuja ja papereita tutkimalla saatiin tietoa matkareiteistä. Nyt tämä tieto on älylaitteissa. Laitetutkinta on jo käytössä monessa EU-maassa. Oletettavasti maahanmuuttopaktin yhteydessä annettussa seulonta-asetuksessa tähän on tulossa oikeusperuste, mutta toteutus jää kansallisen lainsäädännön varaan.

Toimet Suomessa

Ulkomaalaisvalvonnan tehostamisesta harmaan talouden kontekstissa on käyty keskustelua poliisiosastolla. Tulisi puuttua tehokkaammin sellaisten työnantajien toimintaan, jotka työllistävät laittomasti maassa oleskelevia. Keskusteltiin työnantajalle langettavasta seuraamusmaksusta, joka kohdistuu työnantajaan, joka työllistää laittomasti oleskelevan.

Kyselyssä saaduissa ehdotuksissa esitettiin poliisin virka-apua Maahanmuuttovirastolle henkilöllisyyden selvittämiseen. Toimivalta henkilöllisyyden selvittämiseen siirrettiin resursseineen poliisilta joitakin

Pöytäkirja

SM2034999

09.12.2020

00.01.05.00

SMDno-2020-1957

vuosia sitten Maahanmuuttovirastolle. Viraston resurssit hakijan henkilöllisyyden selvittämiseen ovat kuitenkin rajalliset. Todettiin että komission maahanmuuttopaktissa on ehdotuksia, joiden myötä tullee pohdittavaksi henkilöllisyyden selvittämisen osoittaminen sisämaassa jälleen poliisille.

Paluut

Kyselyaineistossa toimenpide-ehdotuksia saatiin erityisesti koskien avustettua vapaaehtoista paluuta ja uudelleenkotoutumista. Niissä ehdotettiin mm. kohderyhmän laajentamista ja painopisteen siirtämistä käteistuesta hyödyketukeen. Käytiin keskustelua eri toimenpiteiden vaikutuksista paluuhaluuteen.

Useat kyselyn vastaukset liittyivät palautussopimusneuvotteluihin EU-tasolla ja kannustimien käyttöön osana neuvotteluja. Eri kohdemaiden kanssa toimivat eri lähestymistavat. Keskustelussa tuotiin esiin myös kannustimien kuten viisumipolitiikan käyttö ja Frontexin laajentunut mandaatti paluuasioissa. Myös kansallisen paluuasiantuntijan roolia pidettiin tärkeänä.

Uusintahakemusten tekeminen ja katoamiset vaikuttavat siihen, ettei palautuksia pystytä panemaan toimeen. Uusintahakemusten määrät ovat kasvaneet sen jälkeen, kun tilapäistä lupaa maasta poistamisen estymisen vuoksi (51 §) koskevaa sääntelyä muutettiin ulkomaalaislaissa.

Maassa ilman oleskelulupaa olevat henkilöt

Kyselyvastauksissa saatiin eniten toimenpide-ehdotuksia liittyen laittomasti maassa oleskelevien mahdollisuuksiin oleskelunsa laillistamiseksi.

Työllistymistä koskevat ehdotukset olivat pitkälti samoja, jotka nousivat esiin myös SM:n pyöreän pöydän keskustelutilaisuudessa 15.10. Tilaisuuteen oli kutsuttu järjestöjä ja viranomaisia keskustelemaan hallitusohjelmakirjauksesta koskien kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneen mahdollisuuksia saada oleskelulupa työnteon perusteella.

Keskustelua käytiin siitä, mitä vaikutuksia oleskeluluvan myöntämisellä kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille olisi. Oleskelulupajärjestelmän lähtökohta on, että oleskelulupaa haetaan lähtömaassa. Luvan saanti ei pitäisi olla helpompaa jo maassa oleville henkilöille verrattuna henkilöihin, jotka hakevat lupaa ennen Suomeen saapumista.

Poliisin taholta korostettiin paluun ensisijaisuutta sen sijaan, että lähdetäisiin luomaan mahdollisuuksia maassa oleskelulle. Koska lähes jokaisen on mahdollista palata kotimaahansa, tulee viranomaisten siihen myös kannustaa.

Keskusteluun tuotiin myös näkökulmaa siitä, että monien kielteisen päätöksen saaneiden tilanne ei ole mustavalkoinen ja korostettiin ilmiön kompleksisuutta. Ilman oleskelulupaa maassa olevat ovat konfliktimaista ja he kokevat, että paluu kotimaahan on huonompi vaihtoehto kuin jäädä Suomeen ilman oleskeluoikeutta. Joissain tilanteissa paluu voidaan kokea inhimillisesti kohtuuttomaksi.

Ilmiöryhmän sidosryhmäaineistosta puolestaan nousi selkeästi esille, että kaupungit ja järjestöt pitävät nykyistä järjestelmää epäselvänä ja sen vuoksi myös ongelmallisena. Valtiolta odotetaan toimenpiteitä tilanteen selkeyttämiseksi. STM:ssä on parhaillaan menossa lakihankkeen esiselvitys koskien ilman oleskelulupaa maassa oleskeleville tarjottavia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Esiselvityksen perusteella laaditaan etenemissuunnitelma.

Keskustelua käytiin ehdotusten suhteesta toisiinsa. Katsottiin, etteivät palautukset ja lupien myöntäminen sulje toisiaan pois. Palomuurin osalta nostettiin esiin tarve selvittää, millä tavalla palomuuuri voisi konkreettisesti Suomessa toimia.

5. Seuraava kokous

Kartoitetaan vielä uutta kokouspäivämäärää.

Puheenjohtaja totesi, että toimintaympäristön kuvaus on lähetetty jäsenille kommentoitavaksi. Kommentteja odotetaan kuluvan viikon aikana. Puheenjohtaja muistutti muutenkin, että häneen voi olla yhteydessä mistä tahansa asiasta matalalla kynnyksellä.